

REIŠMINGAS INDĖLIS Į TAUTIŠKUMO SKLAIDĄ LIETUVOJE: O. VOVERIENĖS KNYGOS „TAUTOTYROS ETIUDAI“ RECENZIJA

Vincentas Lamanuskas

Šiaulių universitetas, Lietuva

Voverienė O. (2011). *Tautotyros etiudai*.
Vilnius: „Dienedžio“ leidykla, 520 p.

Ne taip seniai išleista profesorės Onos Voverienės knyga „Tautotyros etiudai“. Drąsiai galima teigti, kad tai reikšmingas indėlis į tautiškumo sklaidą Lietuvoje. Ir ne tik sklaida čia svarbi. Kur kas svarbiau yra stiprinti Lietuvos visuomenės tautinį sąmoningumą, siekti įtvirtinti esminius mūsų tautos idealus, stiprinti tautinę tapatybę. Dabartinis laikas ištis sudėtingas. Globalizacijos sąlygomis mažai tautai neabejotinai svarbu suvokti, kiek svarbus tautiškumas. Tai yra pagrindas dabarčiai ir ateičiai. Nors jau praėjo 20 antrosios nepriklausomybės metų, tačiau grėsmės Lietuviai tautai neišnyko, priešingai – galima sakyti, kad jos padidėjo. Teisi autorė teigdama, kad „jau 20 metų kartu su savo nepriklausoma valstybe einame nelengvu savo likimo keliu“ (p. 9). Šis kelias ne tik sunkus, bet ir sudėtingas įvairiomis prasmėmis. Toks jau Lietuvos istorinis likimas būti tiltu tarp Rytų ir Vakarų. Mažiausiai dvipusė įtaka niekada nepaliks

mūsų tautos ramybėje. Todėl net praėjus 20 nepriklausomybės metų esminis mūsų tikslas išlieka tas pats – laisva Lietuva, vieninga ir susitelkusi tauta, sava tautiška kultūra. Neretai oponentai teigia, kad Lietuva jau laisva ir dėl to rūpintis nebereikia.

Formaliai gal ir taip, bet niekas nestovi vietoje. Laisvė nėra duota visiems laikams. Kiekvienas už ją esame atsakingas ir privalome ja rūpintis nuolat.

Profesorės knygos struktūra parinkta tikslingai. Knygą sudaro 8 skyriai. Pirmajame skyriuje „Prie tautotyros ištakų“ autorė panoramiškai atskleidžia tautotyros ištakas, tarsi dar kartą primindama, kur yra mūsų tautinės sąmonės šaknys. Teisi autorė teigdama, kad „pavienių tautotyros faktų Lietuvos kultūroje galima rasti gana daug“ (p. 19), tačiau įvykių, turėjusių lemiamą reikšmę tautotyrai, nėra gausu. Todėl neabejotinai reikia žinoti ir nuolat prisiminti tuos reikšmingiausius mūsų tautos egzistencijos tarpsnius, klojusius valstybingumo pamatus. Juos autorė ir aptaria šiame skyriuje. Antrasis skyrius paskirtas tautotyros mintis plėtrai 1918–1940 metų laikotarpiu. Šis laikotarpis buvo ne tik įvairus bet ir gana turtingas tautotyros mintis raidos požiūriu. Būtent šiuo laikotarpiu klojami tautinio ugdymo pagrindai, dėl kurių Lietuvos švietimas nukreipiamas tinkama linkme, jaunoji karta ugdoma tautiškumo formavimo, stiprinimo kontekste. Tai duoda puikių rezultatų. Galima pagrįstai teigti, kad suformuojama tvirta lietuviškoji tautinė ideologija. Dėl šios ideologijos lietuvių tauta išlieka ir sunkiomis sovietinės okupacijos sąlygomis. Autorė neapeina sovietinio laikotarpio. Ketvirtajame knygos

skyriuje apžvelgiama tautotyros raida ir šios raidos menkos galimybės sovietinės okupacijos metais (1940–1990). Nors šis knygos skyrius ir trumpiausias, tačiau neabejotinai reikšmingas. Turime suvokti, kad ir okupacijos sąlygomis tautotyrynė mintis buvo puoselėjama labai sudėtingomis, iš esmės pagrindžio sąlygomis. Savaiame suprantama, kad Lietuvai atkūrus nepriklausomybę 1990 metais buvo tikėtasi, kad tautotyros idėjos ne tik sustiprės, bet tautinė ideologija taps realiuoju valstybingumo pamatu. Vienas iš rimčiausių ženklų, liudijančių tokį požiūrį, buvo dar 1998 metais parengta „Tautinės mokyklos koncepcija“. Deja, po keleto metų teko nusivilti. Lietuvos švietimo reforma pasuko kitu – kosmopolitiniu keliu. Vienas esminių Tautinės mokyklos koncepcijos leitmotyvų – „Žmogus visų pirma turi išaugti žmogumi, o paskui eina visos kitos jo savybės ir privalumai“ – buvo pamirštas. Pasaulio piliečio (išties kosmopolito) ugdymas tapo pagrindine visų reformų ašimi. Nors knygoje nėra savarankiško skyriaus, skirto tautinio ugdymo aktualijoms, tačiau tautinio ugdymo, tautinio švietimo problematika vienaip ar kitaip atsispindi visuose skyriuose. Ir tai neatsitiktinai, nes profesorė yra aktyvi tautinio ugdymo šalininkė ir puoselėtoja.

Įdomus knygos aštuntasis skyrius „Tautiškumo sklaida dabarties Lietuvoje“. Čia autorė aprašo kai kurių visuomeninių organizacijų, puoselėjančių lietuvių, veiklą. Autorės pasirinktas etiudų žanras neįsprendžia į „kietus“ rėmus, todėl šiame skyriuje skaitytojas ras informacijos ir apie atskirus žmones, kurie savo gyvenimu ir veikla nuolat yra lietuvių stiprinimo kelyje. Beje, kiekviename skyriuje rasime informacijos apie kai kurias žymias asmenybes, puoselėjusias lietuvių.

Esame kryžkelėje tarp Rytų ir Vakarų, todėl visais įmanomais būdais privalome stiprinti savo tautą, pirmiausia tam, kad išliktume. Anot S. Tarvydo, lietuvis yra narsus, tiesaus būdo, bet linkęs apie svetimus turėti geresnę nuomonę negu apie save. Iš čia ir kyla didelis žavėjimasis svetimybėmis ir per mažas (nedovanotinai mažas) vertinimas visko, kas sava, lietuviška. Pamėgimas svetimybių, svetimų kalbų, svetimų papročių ir kultūrų lietuvių tautai buvo praeitis. Tai viena iš esminių priežasčių, dėl ko Lietuva patyrė rusifikaciją, germanizaciją, polonizaciją, sovietizaciją ir t. t. Neretas jaunuolis (-ė), nuvykęs į išsvajotus Vakarus, dažnai vengia pasisakyti esąs lietuvis ar iš Lietuvos. Tokią situaciją galime įvardyti įvairiai – „vergo“ mentalitetas, menkavertiškumas ir t. t. Kiekvienam apibūdinimui tikriausiai rastume pagrįstų argumentų. Šiame kontekste autorės knygą įgauna dar didesnę vertę. Ji tarsi įspėjimas, kad niekas nieko neduoda dykai. Niekas kitas už mus valstybės nesutvarkys ir nesustiprins. Ne veltui pabaigoje autorė kelia klausimą – „Quo Vadis, Lietuva?“. Kaip teigia autorė, „Lietuva šiuo metu kaip tik ir yra atsidūrusi pavojingoje jos istorijos kelio atkarpoje, kai stengiamasi perrašyti istoriją ir pakeisti jos raidos kryptį“ (p. 493). Kodėl gi taip nutinka? Kodėl turime tokią situaciją po 20 nepriklausomybės metų? Autorės pateikiamas atsakymas logiškas ir įtikinamas, nes „šiuo metu Lietuva atsidūrė ideologinėje kryžkelėje... tarp rusiškojo komunizmo-kagėbismo ir vakarietiškojo globalizmo“ (p. 493). Taigi, ką pasirinkti? Kuris kelias teisingas? Manau, kad atsakymas šioje knygoje tikrai pateiktas. Kiekvieno lietuvi priedermė ir atsakomybė garantuoti tautai tapatumo išsaugojimą ir nacionalinės kultūros gynimą bei puoselėjimą. Nebeturime laiko eksperimentams, negalime kartoti klaidų. Privalome galvoti ne tik čia ir dabar, bet ten ir tuomet. Už savo vaikų, už visos valstybės ateitį.

Summary

A SIGNIFICANT CONTRIBUTION TO THE NATIONAL IDENTITY DISSEMINATION IN LITHUANIA: A REVIEW OF „ETUDES OF TAUTOTYRA“.

Vincentas Lamanauskas

University of Siauliai, Lithuania

This short article is the review of the book entitled "Etudes of Tautotyra" (A theory and history of Lithuanian ethnology) (author – professor Ona Voverienė). The book consists of eight chapters. As it is stated by the author, this book does not pretend to consider it as monograph or a serious educational book. Despite a book genre all discussed questions on national identity are very important for our country. The national identity is the society and state base. The current political situation in Lithuania doesn't create good conditions for development of national identity. We should agree with an author's position that a national situation of the present Lithuania can be named as sorrowful, because of an erosion of national values. Each member of a society is obliged to make everything in order to keep and develop universal and national values. The development of national values should be the main priority of our society. At the end of the book its author calls her nationals to return to the national culture and national values, saying „We were born the Lithuanians and the Lithuanians we must be!“. We should agree with this logical position.

Key words: national identity, national values, book review.

Received 22 August 2011; accepted 30 August 2011

Vincentas Lamanauskas

Professor, Natural Science Education Research Centre, Siauliai University,

P. Visinskio Street 25, LT-76351 Siauliai, Lithuania

E-mail: v.lamanauskas@ef.su.lt

Website: <http://www.lamanauskas.projektas.lt/>